

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

П.О. Платонова

магістр кафедри практичної психології Херсонського державного
університету

І.О. Цілінко

кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології
Херсонського державного університету

У сучасному суспільстві зі зростанням емоційної насиченості буденного особистісного та професійного життя, проблема емоційної компетентності постає досить гостро, оскільки «культ» раціонального мислення та реагування на життєві ситуації починаючи з ХХ століття активно продукується суспільством, плинними умовами, здобутками науки тощо. Багато дослідників (В.К. Вілюнас, Б.І. Додонов, К. Ізард, О.М. Лук, П.В. Симонов та ін.) підкреслювали, що суспільство, піклуючись про вдосконалення розуму, допускає помилку, бо людина більше виявляє себе через почуття, ніж думки. Отже, вивчення й практичне втілення знань про емоційний інтелект та, власне, емоційну компетентність особистості буде сприяти розвитку гуманістичного світогляду сучасного суспільства в цілому та емоційної культури зокрема. Дослідження емоцій активно розпочалось наприкінці минулого століття, що дало поштовх для появи в психологічному тезаурусу нових понять, таких як «емоційний інтелект», а потім й «емоційна компетентність», що характеризують здібності до управління емоційними станами та переживаннями [1].

Емоційний інтелект став предметом психологічного дослідження порівняно недавно в 1990 році, завдяки працям зарубіжних дослідників Д. Гоулмана, Г.Орме, Дж. Майєра, П. Саловея, Д.Карузо, Дж. Сайаррочі, Д.Слайтера, Р Робертса, Дж.Меттьюса, М.Зайднера, П. Лопеса, Р. Стернберга, Дж. Блока, М. Кетс де Вріса.

На думку Г.Г. Горскової, необхідність появи у психології терміну «емоційний інтелект» була обумовлена розвитком досліджень у сфері емоцій і інтелекту, вивченням зв'язку ментального й афективного в структурі психічної діяльності, а також дослідженнями емоційних здібностей особистості [2].

Поняття емоційний інтелект з'явилося в психологічній літературі з виходом у світ відомої монографії Г. Гарднера «Frames of mind» (1983 р.), в якій вперше було обґрунтовано необхідність переглянути тлумачення поняття інтелект і спосіб його вимірювання за допомогою коефіцієнту інтелектуального розвитку «IQ» [2].

Подальший розвиток розуміння концепції емоційного інтелекту, запропонованої Г. Гарднером, відображається в роботі Дж. Майєра і П. Саловея (1990 р.), вченими було запропоновано визначення емоційного інтелекту як здібності відслідковувати власні та чужі почуття й емоції, розрізняти їх і використовувати цю інформацію для керування мисленням та діями [1].

У вітчизняній науці в дослідженнях Г.Г. Горскової, вчена розуміла емоційний інтелект як здатність усвідомлювати відносини особистості, які репрезентовані в емоціях, а також управляти усією емоційною сферою на основі їх інтелектуального аналізу і синтезу. Необхідною умовою емоційного інтелекту є розуміння емоцій суб'єктом, а кінцевим продуктом такої здібності є прийняття рішення на основі відображення та осмислення емоцій, що диференціюють події з наявним особистісним змістом [2].

Д.В. Люсін (2004 р.) запропонував трактувати емоційний інтелект як сукупність здібностей до розуміння своїх й чужих емоцій та управління ними. Вчений стверджує, що емоційний інтелект краще трактувати через когнітивну здібність, і не включати до його складу особистісні якості, які можуть сприяти чи перешкоджати розумінню емоцій, не будучи структурними одиницями останнього [4].

Е.Л. Носенко та І.Ф. Аршава (2009 р.) наголошують на вірогіднісному існуванні впливу емоційного інтелекту на успішність вирішення головних життєвих завдань особистості, а саме: забезпечення власного суб'єктивного

благополуччя; самовдосконалення як засіб повного розкриття особистісного потенціалу; підтримування доброзичливих стосунків, що є передумовою суб'єктивного, психологічного і соціального благополуччя; праця як засіб забезпечення добробуту і здійснення самореалізації особистості [3].

В.С. Юркевич (2005 р.) визначає емоційний інтелект як групу розумових здібностей, які допомагають сприйняти та зрозуміти власні почуття, а також почуття інших людей, що веде до здатності регулювати почуття. Важливими є обидві сторони емоційного інтелекту – розуміння емоцій за допомогою інтелекту й забезпечення продуктивних складових інтелекту (творчість, інтуїція) за допомогою емоцій [3].

Вчені П. Селовей Дж. Мейєр (1990р.) застосували розуміння емоційного інтелекту для позначення міри розвитку людських якостей – самосвідомості, самоконтролю, мотивації, вміння ставити себе на місце інших людей, співпраці з ними та налагоджування взаєморозуміння з іншими [1].

Отже, емоційний інтелект представляє собою дуже важливу інтегральну характеристику особистості, яка реалізується в здібностях людини розуміти емоції, узагальнювати їх зміст, виокремлювати в міжособистісних відносинах емоційний підтекст, регулювати емоції таким чином, щоб сприяти за допомогою позитивних емоцій успішній когнітивній пізнавальній діяльності та долати негативні емоції, які заважають спілкуванню чи загрожують досягненню індивідуального успіху. Подальші перспективи досліджень окресленого феномену ми вбачаємо у вивченні взаємозв'язку емоційного інтелекту із широким колом особистісних властивостей людини на різних вікових та соціальних групах.

Література:

1. Бурлачук Л.Ф. Що таке емоційний інтелект? *Управління персоналом*. 2008. № 21. С. 18-27.
2. Горскова Г.Г. Введение понятия эмоционального интеллекта в психологическую культуру. *Ананьевские чтения: тез. науч.-практ. конф.* СПб., 1999. С. 25-26.
3. Лазуренко О.О. Теоретичні основи дослідження категорії емоційної компетентності у сучасній психологічній науці. *Психологія в Україні та за кордоном*. Чернівці, 2013. №4. С. 19-23.
4. Люсин Д.В. Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭМИн. *Психологическая диагностика*. 2006. № 4. С. 3-22.